

УДК 378.147:615.8

DOI: 10.31499/2618-0715.2 (7).2021.244851

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ**

Чепурка Олег, здобувач PhD кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет

ORCID 0000-0002-3164-4832

E-mail: chepurka@ukr.net

Павелків Катерина, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов, Рівненський державний гуманітарний університет

ORCID 0000-0002-9112-2542

E-mail: pavelkiv.k@gmail.com

У статті репрезентовано методичні та практичні аспекти проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії. Охарактеризовано зміст і методи педагогічної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін. Розкрито особливості застосування інноваційних методів навчання фахових дисциплін у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії. Інноваційні методи навчання фахових дисциплін класифіковано на три великі групи залежно від навчальних завдань, очікуваних результатів та особливостей організації навчальної діяльності (діалогічні, ігрові та практико-орієнтовані). Визначено зміст та цілі кожної групи методів, наведено приклади їх застосування у практиці професійної підготовки.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, бакалаври фізичної терапії, професійна освіта, методи професійної підготовки, фахові дисципліни професійної підготовки.

**INNOVATIVE METHODS OF DEVELOPMENT OF HEALTH-
PRESERVING COMPETENCE OF FUTURE BACHELORS
IN PHYSICAL THERAPY**

Oleh Chepurka, PhD student Department of Theory and Methods of Education, Rivne State University of Humanities

ORCID 0000-0002-3164-4832

E-mail: chepurka@ukr.net

Kateryna Pavelkiv, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Foreign Languages Department of Rivne State University of Humanities

ORCID: 0000-0002-9112-2542

E-mail: pavelkiv.k@gmail.com

The article represents methodical and practical aspects of the problem of development of health-preserving competence of future bachelors in physical therapy, characterizing the content and methods of pedagogical activity during studying professional disciplines. The value principles and

social dimensions of the problem of designing and application of innovative teaching methods in higher education are analyzed. The thematic blocks of classes in the content of professional disciplines of future bachelors in physical therapy are characterized according to the purpose – formation of health-preserving competence of future bachelors in physical therapy. Peculiarities of innovative methods application of teaching professional disciplines in health-preserving competence development of future bachelors in physical therapy are revealed. Innovative methods of teaching professional disciplines are classified into three major groups depending on the learning objectives, expected results and features of the educational activities organization (dialogue, game and practice-oriented). The content and goals of each group of methods are determined, examples of their application in the professional training practice are given. The conclusion is formulated that the division of methods into dialogue, game and practice-oriented is conditional because each method presented can potentially solve integrated problems and functions. Their effectiveness depends on the teacher's facilitation of learning and youths' development.

Keywords: health-preserving competence, bachelor in physical therapy, professional education, methods of professional training, professional disciplines of professional training

Постановка проблеми. Пошук ефективних методів навчання та професійної підготовки завжди був пріоритетом педагогічної науки та практики. Суспільні зміни відбиваються на соціально-психологічних характеристиках людей, їхніх інтересах, ставленні, що призводить до поступового старіння не лише змісту, але й методів навчання. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, зміна соціальних і освітніх парадигм вимагають від усіх суб'єктів освітнього простору оновлення видів, форм, методів навчання.

Освіта для сталого розвитку як актуальний тренд XXI століття, що впливає на якість освіти та є ключовим інструментом суспільного розвитку, ґрунтується на дискурсі спільного майбутнього, важливим елементом якого є збереження здоров'я населення. Постає потреба у фахівцях, здатних до роботи з різними категоріями населення щодо профілактики, реабілітації, терапії фізичного, соціального, психологічного здоров'я. Тому потребують уваги процеси підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії – фахівців, компетентних у питаннях збереження здоров'я з урахуванням сучасних соціальних трансформацій.

Означені потреби актуалізують проблему пошуку й апробації інноваційних форм і методів професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальний педагогічний зміст, умови та очікувані результати навчання представлено у низці міжнародних і вітчизняних документів, серед яких – Дорожня карта для реалізації Глобального плану дій з освіти для сталого розвитку (UNESCO, 2014) [1], Глобальна програма дій з освіти для сталого розвитку в ролі подальшої діяльності за підсумками Десятиріччя ООН з освіти для сталого розвитку після 2014 року (Схвалено державами-членами ЮНЕСКО шляхом прийняття 37 С / Резолюції 12), Закон України «Про освіту (2017), Закон України «Про вищу освіту» (2014) та ін. Означені документи визначають стратегії реформування освіти та її результати з огляду на пріоритети глобального розвитку: активність і відповідальність, мотивацію до сталого способу життя, мир, толерантність, справедливість, інклюзію, безпеку, колективні способи прийняття рішень.

Інноваційні методи навчання у вищій школі презентовано у роботах Т. В. Малик і Л. Б. Малик [2], Н. Ю. Олійник [3], Н. П. Павлик [5], О. І. Пометун [4; 6] та ін.

Водночас методи професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі, зокрема у процесі вивчення фахових дисциплін у контексті проблеми дослідження – формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців – потребують характеристики, систематизації, адаптації до сучасних умов навчання бакалаврів фізичної терапії.

Мета статті: охарактеризувати зміст і методи формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін.

Методи дослідження: вивчення джерел і документів, аналіз, систематизація, узагальнення, проектування. Збір даних дослідження відбувався через узагальнення результатів вивчення джерел і документів щодо сучасних тенденцій, зокрема у вищій освіті; узагальнення наявних запитів у процесі вивчення майбутніми бакалаврами фізичної терапії фахових дисциплін; аналіз теорії та практики формування здоров'язбережувальної компетентності молоді; систематизація та узагальнення досвіду викладання фахових дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії; проектування змісту та методів формування здоров'язбережувальної компетентності студентів.

Виклад основного матеріалу. Потреба переосмислення освітнього простору – фізичного, віртуального, онлайнового – призводить до поширення у науковій думці ідей про пошук методів, які б скеровували не лише на засвоєння знань, а й на набуття моделей поведінки, діалогу, співпраці та розв'язання професійних завдань. Набувають актуальності ідеї перетворювального, інтерактивного, особистісно зорієнтованого, орієнтованого на дії навчання, неформальної освіти, міждисциплінарного підходу.

Нам імпонують ціннісні орієнтації, визначені в освіті для сталого розвитку як базові щодо реалізації сучасних освітніх стратегій і тактик, зокрема:

- розуміння та втілення загальнолюдських цінностей;
- свідоме ставлення до впливу сьогоденного способу життя на майбутнє;
- розуміння системних взаємозв'язків у навколишньому середовищі;
- усвідомлення того, що локальні дії впливають на загальні і навіть глобальні процеси;
- застосування знань у різноманітних життєвих ситуаціях;
- здатність до співпраці щодо розв'язання викликів і проблем;
- критичне, аналітичне, творче мислення;
- шанобливе ставлення до різноманітності в природі й суспільстві [4].

Тому при побудові власної системи методів формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін ми ґрунтувалися на ідеї врахування актуальних ціннісних орієнтацій, суспільних і освітніх запитів та сучасних тенденцій розвитку освітніх середовищ.

Застосування системи інноваційних методів у процесі викладання фахових дисциплін майбутнім бакалаврам фізичної терапії спрямоване на реалізацію таких завдань:

- формування свідомого, відповідального та дієвого ставлення до здоров'я як до цінності;

- усвідомлення зв'язків між соціальним, фізичним, психічним здоров'ям, а також способом життя людини;
- мотивація студентів до ведення здорового способу життя;
- залучення молоді до діалогу щодо змісту здоров'язберезувальної компетентності та шляхів її опанування;
- надання молоді можливостей і повноважень для набуття досвіду, прийняття рішень, виконання активних і конструктивних ролей у фаховій діяльності.

Реалізація інноваційних форм і методів можлива при введенні тем здоров'язбереження у зміст фахових навчальних дисциплін, як це продемонстровано у табл. 1.

Таблиця 1.

Тематичні блоки занять у змісті фахових дисциплін майбутніх бакалаврів фізичної терапії

Фахові дисципліни	Можливі теми
Вступ до спеціальності / Основи практичної діяльності у фізичній терапії	Система охорони здоров'я в Україні: становлення, завдання, значення. Кращі зарубіжні практики у сфері охорони здоров'я населення Здоров'язберезувальні технології: сутність і зміст Здоров'язберезувальна компетентність: структура і шляхи формування Сучасні інформаційно-комунікаційні технології для збереження здоров'я
Фізична терапія за медичними галузями та/або видами захворювань	Профілактика захворювань: напрями і техніки Соціальна реабілітація у системі медичної допомоги пацієнтам Методи психологічної, соціальної підтримки та реабілітації пацієнтів Фактори впливу на здоров'я людини у певній медичній галузі Поственція можливих відхилень у здоров'ї людини
Методика та техніка різних видів масажу	Здоров'язберезувальний потенціал масажу Механізми дії масажу на організм людини Масаж і самомасаж як здоров'язберезувальні технології Популяризація масажу серед різних категорій пацієнтів
Терапевтичні вправи	Здоровий спосіб життя як цінність. Зв'язок способу життя та стану здоров'я. Фізична культура як інструмент здоров'язбереження Здоров'язберезувальні вправи для різних категорій людей за віком, соціальним статусом, станом здоров'я

Проведений нами аналіз інструктивно-методичних матеріалів фахових дисциплін підготовки бакалаврів фізичної терапії свідчить про значне переважання тем, спрямованих на роботу з патологіями, хворобами, діагнозами, тобто орієнтованих на реабілітацію чи підтримку певного стану пацієнтів. Натомість у більшості робочих програм немає тем, пов'язаних із профілактикою захворюваності, поственцією можливих розладів і відхилень у здоров'ї пацієнтів, із цінністю здорового способу життя та методиками збереження здоров'я. Тому насичення змісту освітніх компонент, як показано у табл. 1., дозволить змістити центр уваги з роботи з наслідками порушень здоров'я на пропедевтику його збереження.

Охарактеризуємо методи формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії.

Діалогічні (полілогічні) методи навчання спрямовані на формування здатності майбутніх фахівців до критичного мислення, діалогу, презентації та захисту власної думки, розуміння різноманітності та інакшості (іншості). До інноваційних методів діалогічного навчання у вищій школі відносимо відеолекторії, відкритий простір, дебати, диспути, «Встань на позицію», майстерні майбутнього, «Світове кафе», техніку кола, розв'язання морально-етичних дилем та ін.

Основними цілями застосування діалогічних методів у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності студентів визначаємо: створення сприятливого соціально-психологічного клімату та комунікативного простору для обговорення проблем збереження здоров'я, висловлення власних точок зору, вислуховування та розуміння позицій інших; обговорення наявних знань щодо збереження здоров'я та мотивацію до пошуку нової інформації, формування переконань, усвідомлення різноманітності чинників; презентацію професійного та життєвого досвіду учасників з проблем здоров'язбереження, формування стійких професійних інтересів, цінностей, візій майбутніх бакалаврів.

Застосування діалогічних методів навчання дозволяє зменшити монологічну діяльність викладача, розділити відповідальність, активність, експертність на паритетних засадах зі студентами, що позитивно відображається на їхньому усвідомленому ставленні до рівня власної професійної компетентності, у тому числі здоров'язбережувальної.

У роботі О. Пометун представлено результати цікавого дослідження щодо епізодичного характеру паритетних інтеракцій та комунікацій у системі освіти. Зокрема, наведено дані, що лише 14 % педагогів систематично включають у процеси викладання та навчання елементи групової роботи та дискусій [6, с. 14]. Учена ствержує, що можливість обговорювати, ставити запитання, навчати інших, перебувати у пошуку, повертатися до теми у роздумах і спілкуванні дозволяє досягнути реального стійкого засвоєння знань.

Цікавим і систематичним є досвід використання нами під час вивчення фахових дисциплін методу «Встань на позицію» з метою актуалізації теми, що вивчається; педагогічної рефлексії рівня та характеру ставлень студентів до теми; створення умов для обговорення та презентації власних позицій. Алгоритм реалізації методу є простим, він може змінюватися залежно від обраної

викладачем теми та змісту, коли кількість позицій може бути мінімальною («За» і «проти») або максимальною («Повністю погоджуюся», «Частково погоджуюся», «Швидше погоджуюся, ніж ні», «Сумніваюся щодо згоди/незгоди», «Швидше не погоджуюся», «Частково не погоджуюся», «Повністю не погоджуюся»). Фасилітатор взаємодії пропонує учасникам і учасницям ряд суперечливих дискусійних тверджень за темою, що вивчається. Учасники займають в аудиторії ту локацію, яка відповідає певній позиції, після чого студенти переходять до представлення аргументів і думок, рефлексій, пошуку власної позиції.

Ігрові методи навчання (ділові та рольові ігри, мозкові штурми, метод проектів, Інтернет-технології) заохочують до створення нових ідей та моделей поведінки учасників навчання; стимулюють свідому взаємодію та командування в академічній групі; сприяють формуванню колективного та індивідуального досвіду майбутніх бакалаврів фізичної терапії щодо організації здоров'язбережувальної діяльності; створюють умови для набуття учасниками досвіду ненасильницької конструктивної взаємодії, розв'язання суперечностей і конфліктів, пошуку спільних рішень; мотивують до творчості та розвитку; формують рефлексивне мислення, регулюють взаємонавчання та обмін досвідом молоді; моделюють реальну діяльність у спеціальних / контрольованих умовах. Ігрові методи навчання забезпечують природний, невимушений, мимовільний характер набуття знань, умінь, досвіду, переконань. Розуміння умовності ігрової ситуації, її спрямованості на імітацію та умовність дозволяють ослабити бар'єри, установки щодо навчання, діяльності і самопрезентації, що створює можливість для опанування новими моделями поведінки.

Наприклад, ділові ігри у професійній підготовці майбутніх бакалаврів фізичної терапії використовуються нами як змодельовані ситуації консультування певних категорій клієнтів / пацієнтів щодо збереження здоров'я. Об'єднані в пари студенти самостійно розв'язують проблему, з якою звернувся пацієнт, прописують консультативний діалог із рекомендаціями, презентують напрацювання академічній групі та отримують зворотній зв'язок та ідеї від групи. Таке опрацювання тем здоров'язбереження дозволяє системно впливати на всі компоненти здоров'язбережувальної компетентності: цінності та мотиви професійної діяльності, формування життєвої позиції, зміцнення, поглиблення та застосування на практиці знань про здоров'я і методи його збереження залежно від типу звернень, розвиток умінь і здатностей майбутніх фахівців до діалогу, емпатії, толерантності, прийняття, комунікацій.

Практико-орієнтовані методи навчання у вищій школі (рівний – рівному, кейс-навчання, тренінги професійної майстерності, симуляції, імітації, методи роботи з документами) сприяють набуттю студентами досвіду розв'язання професійних, освітніх, особистих завдань; характеризують процес набуття майбутніми фахівцями досвіду фахової діяльності; забезпечують зв'язок теорії та практики.

Застосування практико-орієнтованих методів навчання спрямоване на навчання через дію та оволодіння здатністю до професійної здоров'язбережувальної діяльності майбутніх фахівців. Ця група методів дозволяє формувати відповідальність майбутніх бакалаврів фізичної терапії за рівень своєї

здоров'язбережувальної компетентності; стимулює розвиток професійної творчості; скерована на формування умінь і навичок студентів; створення ситуації успіху та бачення власної освітньої і професійної траєкторії; зміну поведінки та імпаурмент молоді через надання їй впевненості у власній компетентності; визначає можливості студентів бачити різні підходи до розв'язання проблемної ситуації; підтримує зв'язок між навчанням та викладанням.

Провідною метою застосування практико-орієнтованих методів є створення таких умов навчання фахових дисциплін майбутніх бакалаврів, у яких студенти матимуть можливість самостійно досліджувати, оцінювати, ставити цілі, розвивати, конструювати рівень власної здоров'язбережувальної компетентності.

Прикладом застосування практико-орієнтованих методів у процесі вивчення майбутніми бакалаврами фізичної терапії фахових дисциплін може бути метод «рівний – рівному», коли студенти набувають фахових умінь терапії, масажу, вправ через зміну ролей фахівця та пацієнта. Наприклад, при вивченні терапевтичного масажу академічна група об'єднується у дві мінігрупи: фахівців та пацієнтів; фахівці пробують елементи масажу на пацієнтах, отримують зворотний зв'язок, набувають умінь і здатностей.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, нами охарактеризовано особливості застосування інноваційних методів навчання фахових дисциплін у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії. Методи умовно класифіковано на три великі групи залежно від навчальних завдань, очікуваних результатів та особливостей організації навчальної діяльності на діалогічні, ігрові та практико-орієнтовані. Означений нами поділ методів є умовним, оскільки кожен представлений метод володіє потенціалом для розв'язання різних завдань і функцій; їх ефективність часто залежить від фасилітації викладачем процесів навчання, формування та розвитку.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у необхідності системного створення, апробації та обґрунтування навчально-методичного забезпечення викладання фахових дисциплін у системі професійної освіти майбутніх бакалаврів фізичної терапії з огляду на суспільні зміни та запити, інтереси та потреби суб'єктів освітнього середовища, орієнтованість на формування здоров'язбережувальної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорожня карта для реалізації Глобального плану дій з освіти для сталого розвитку. Париж: UNESCO, 2014.
2. Малик Т.В., Малик Л.Б. Ігрові технології як засіб професійної підготовки студентів технічних коледжів. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 18. Т. 2. 2019. С. 28–31.
3. Олійник Н. Ефективність ігрових моделей навчання в системі сучасної вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Т. 2. № 7. С. 70–75.
4. Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку. Навчально-методичні матеріали для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та системи післядипломної педагогічної освіти: посібник. О.І. Пометун та ін. Київ : Педагогічна думка, 2015. 120 с.

5. Павлик Н. П. Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 350 с.
6. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с.

REFERENCES

1. Dorozhnia karta dlia realizatsii Hlobalnoho Planu Dii z Osvity dlia Staloho Rozvytku (2014). Paryzh: UNESCO.
2. Malyk T.V., Malyk L.B. (2019) Ihrovi tekhnolohii yak zasib profesiinoy pidhotovky studentiv tekhnichnykh koledzhiv. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, issue 18 (2), 28–31.
3. Oliinyk N. (2016) Efektyvnist ihrovykh modelei navchannia v systemi suchasnoi vyshchoi osvity. *Naukovi zapysky – Journals Scientific notes*. Serii: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity, issue 7 (2), 70–75.
4. Pomետun O.I. (2015) Pidhotovka vchyteliv do vykladannia pytan staloho rozvytku. Navchalno-metodychni materialy dlia vykladachiv vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv ta systemy pislia-dyplomnoi pedahohichnoi osvity: Kyiv : Pedahohichna dumka, 120.
5. Pavlyk N. P. (2018) Teoriia i praktyka orhanizatsii neformalnoi osvity maibutnikh sotsialnykh pedahohiv. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 350.
6. Pomետun O. (2007) Entsyklopediia interaktyvnoho navchannia. Kyiv, 141.